

Oude volksgebruiken blijken in een nieuw jasje tegen de verdrukking in tot in de twintigste eeuw voort te bestaan. Tussen de regels door schetst de auteur dan ook de invloed van het civilisatieproces, vooral gesteund door katholieke en (enkele) protestantse geestelijken in de regio. Zij hebben zich met hand en tand verzet tegen wat zij respectievelijk zagen als bijgeloof of paapse gebruiken. De auteur heeft daarbij vooral geput uit herderlijke brieven en populaire godsdienstinstructies zoals 'De welmeynende BoereDogter' en 'De Boere-Theologie, oft den godvruchtigen kluyseenaar'. De rol van de seculiere overheid, die vaak het optreden van de geestelijken ondersteunde, blijft hierbij een beetje onderbelicht. Maar dit past misschien ook beter in het kader van het thema eer en schande, de hoofdtitel van dit boek.

Zo passeren na een inleiding over volksgerichten ofwel charivari's, het aangeven van een historisch kader voor het zeventiende-, achttiende- en negentiende-eeuwse Brabant, en een verhandeling over het 'Brabants eigene' in historisch perspectief, de volgende onderwerpen de revue: de spinningen en labbayen, het nachtlopen en venstervrijen, de meiboom planten, het kwanselbieren (het aanbieden van bier aan jongelui voor de inzegening van een huwelijk), het kraambezoek, de uitvaarten en zuipvaarten, de zondagsrust en het zondagspak, de kermis en het carnaval (met het gebruikelijke bekkesnijden en ganswerpen, ofwel het publiekelijk mishandelen van een dier), de schuttersgilden en de beweging tegen het traditioneel veel voorkomende vloeken en tieren.

Jammer dat men bij het behandelen van deze oijderwerpen verder maar weinig over werkelijk voorgevallen volksgerichten hoort. Een boom wordt geroofd bij een graaf, die te gierig is om uit zichzelf een meiboom af te staan, een schoolmeester en zijn gezin worden gemolesteerd, omdat hij de traditionele Sint-Thomasviering wilde afschaffen ... zo moeten er meer verhalen te vinden zijn. Een speurtocht in de gerechtelijke archieven uit de zeventiende, achttiende en negentiende eeuw moet hierover een berg aan informatie kunnen geven. Het zou een verdieping vormen voor de inhoud van dit lezenswaardige boek.

Marc van Kuik

H. Buddingh', *Geschiedenis van Suriname* (Utrecht: Het Spectrum, 1995, 424 blz., f39,90, ISBN 90 274 3044 6).

Langzamerhand zijn er over de geschiedenis van Suriname bijna net zoveel overzichten als detailstudies verschenen. Het gevolg is, dat de meeste overzichten vrijwel steeds dezelfde onderwerpen behandelen. Eerst komen de Indianen aan bod, daarna de Europese penetratie in de regio, de verovering van Suriname op de Engelsen, de groei van de slavenhandel, de komst van de Aziatische contractarbeiders, de opkomst van de bauxiet, de arbeidsonlusten in de jaren dertig, de Amerikaanse presentie gedurende de Tweede Wereldoorlog en dan de dekolonisatie.

Dit stramien vormt ook de grondslag voor het boek van Hans Buddingh', redacteur economie van *NRC-Handelsblad*. Op het eerste gezicht lijkt dat weinig origineel, maar de auteur biedt toch iets nieuws door zijn overzicht op de meest recente literatuur te baseren. De hoofdstukken over slavernij, slavenhandel, marronage en emancipatie zijn goed geschreven, voorzien van pakkende citaten en geven een uitstekende samenvatting van de huidige stand van het onderzoek.

Met de geschiedenis van Suriname na de slavenemancipatie is het minder goed gesteld. Dat is het gevolg van het feit dat het aantal monografische studies over die periode relatief beperkt is. Zo blijft de vraag onbeantwoord waarom de ex-slaven niet en de Aziaten wél economische successen wisten te behalen. Ook legt detailliteratuur vaak een onevenredig grote nadruk op

elke verstoring van de rust in de post-plantage maatschappij, en die alarmistische instelling wordt zonder veel reserves overgenomen in de bladzijden van dit overzicht. Daarbij vergeet de auteur, dat Suriname ondanks een opstootje hier en een staking daar in vergelijking met Europa een oase van rust en vrede was.

Dit overzicht van de Surinaamse geschiedenis krijgt een heel ander karakter zodra de auteur het jaartal van de dekolonisatie, 1975, heeft bereikt. Vanaf dat moment presenteert hij een samenvatting van zijn eigen krantenverslagen. Het resultaat is alleszins bevredigend. Met een paar kleine tabellen wordt de lezer duidelijk gemaakt hoe desastreus de Surinaamse economie zich na de onafhankelijkheid heeft ontwikkeld. De achteruitgang zou nog groter geweest zijn, als Nederland niet zoveel overdrachtsbetalingen had gedaan uit de grote zak met geld, die Suriname bij de dekolonisatie is toegezegd. Gelukkig lijkt Suriname zich de laatste jaren enigszins te herstellen van deze geweldige verarming, overigens zonder uitzicht om het economisch niveau van de laatste decennia van het koloniale tijdperk weer te evenaren, laat staan te overtreffen.

Deze constatering maakt het moeilijk om de auteur te volgen in zijn kritiek op het economisch beleid in Suriname gedurende de periode tussen de wereldoorlogen. Bovendien zijn de sombere beschouwingen over de huidige economische prestaties van de Surinaamse plurale samenleving wel erg zwaar aangezet. Een vergelijking met de situatie in andere landen van de regio zou de auteur wellicht wat optimistischer hebben gemaakt.

Zo is het niet goed duidelijk waarom de Nederlandse koloniale overheid te vrijgevig zou zijn geweest bij het verlenen van concessies en subsidies aan het bauxietwinningsbedrijf Alcoa en aan de houtexporteur Bruynzeel. Natuurlijk werden er aan het (niet-Surinaamse) management van deze bedrijven flinke salarissen betaald en ook is het juist dat een deel van de winst buiten Suriname terecht kwam. Kritiek op deze politiek is echter pas mogelijk, als er alternatieven aanwezig waren geweest. Dat lijkt niet het geval te zijn geweest, want na de onafhankelijkheid kon Suriname maar net voorkomen dat Alcoa zich terugtrok, terwijl Bruynzeel z'n verliesgevende activiteiten geheel beëindigde. Evenmin stonden er na 1975 internationale bedrijven in de rij om in Suriname aan de slag te gaan.

Had de koloniale regering van Suriname het midden- en kleinbedrijf alsmede de kleine landbouw meer moeten stimuleren? De auteur vindt van wel, maar weer geeft de geschiedenis van het onafhankelijke Suriname hem ongelijk. Na 1975 heeft de Surinaamse regering immers alle gelegenheid gehad om deze sectoren te bevoordelen en de afhankelijkheid van de bauxiet-export te verminderen. De cijfers geven echter aan, dat sinds 1980 het dalende aandeel van de bauxiet in de economie geresulteerd heeft in een daling van het Bruto Binnenlandse Product. Dat bewijst, dat de koloniale overheid er goed aan heeft gedaan de bauxietsector te koesteren.

Overigens oefent de auteur niet alleen kritiek op de politiek van de koloniale regering, maar ook op de daden van de opeenvolgende kabinetten na 1975. Hij betreurt de verkeerde overheidsinvesteringen, de opeenvolgende militaire coups, de politieke moorden, de potsierlijke revolutionaire retoriek, de drugshandel, de dictatoriale macht van Bouterse, de uniek grote geldontwaarding. Het is echter ook mogelijk om de Surinaamse geschiedenis van na 1975 te zien als een proces, waarin de ex-kolonie hardhandig vertrouwd werd gemaakt met de normale politieke, economische en sociale structuren van een Derde Wereldland. Zo gezien was Suriname's rol in de productie en handel van en in drugs te voorzien geweest, zoals ook de snelle geldontwaarding en de ondemocratische machtsgreep van het leger. Zelfs de decembermoorden lijken nog relatief onschuldig in vergelijking met het politieke geweld, dat in andere delen van de wereld is ontstaan na de dekolonisatie.

De schuld geeft de auteur voor dit alles aan de Surinaamse 'plurale maatschappij' van langs elkaar heen levende etnische groepen. Dit is niet overtuigend. Landen zonder zo'n maatschap-

pij zijn er vaak niet beter aan toe, terwijl de plurale maatschappij van Singapore wel tot indrukwekkende economische prestaties in staat blijkt.

Natuurlijk had de auteur verwacht, dat het Suriname na 1975 anders zou vergaan en voor die veronderstelling verdient hij veel sympathie. Maar waarop was die hoop gebaseerd? Hoe kan de collectieve verstandsverbijstering aan beide zijden van de Atlantische Oceaan worden verklaard, die ervan uitging dat het Suriname in veel opzichten beter in plaats van slechter zou gaan na het doorknippen van de band met Nederland? Als geen ander boek bewijst dit overzicht van Buddingh', dat de Surinaamse geschiedenis niet alleen maar interessante vragen oproept over de slavernij.

P. C. Emmer

MIDDELEEUWEN EN NIEUWE TIJD

B. W. Braams, *Weyden en zeyden in het broek. Middeleeuwse ontginningen en exploitatie van de kommen in het Land van Heusden en Altena* (Dissertatie Wageningen 1995; Veessen: B. W. Braams, 1995, 333 blz., f50,-, ISBN 90 5485 425 1).

In deze studie richt de auteur de aandacht op de ontginning van de komgronden en het bodemgebruik in de daarop volgende periode. In het eerste hoofdstuk worden de doelstelling en werkwijze uiteengezet. De schrijver stelt daarin een aantal interessante problemen aan de orde: hoe zag het natuurlandschap eruit vóór de ontginningen, wat was de drijvende kracht achter de ontginningsactiviteit, hoe werd de ontginning cultuurtechnisch aangepakt, hoe werden de gronden gebruikt, welke veranderingen traden er naderhand op en wat is er te zeggen over de chronologie van de Maasverleggingen. Op deze onderwerpen wil de schrijver een nieuw licht laten vallen door nadere bestudering van verschillende soorten kaarten, de beschikbare literatuur en de overgeleverde veldnamen. Het onderzoek van primair bronnenmateriaal was voornamelijk gericht op de landschappelijke en topografische situatie in een vijftal deelgebieden.

Na dit inleidende hoofdstuk volgt een beschrijving van het natuurlandschap, de vroege bewoning, de staatkundige verhoudingen en de rechten op de grond in het benedenstroomse deel van het Nederlandse rivierengebied, in het bijzonder van het Land van Heusden en Altena. In hoofdstuk drie wordt vervolgens aandacht geschonken aan de ontginning van de komgronden en in het volgende hoofdstuk wordt stilgestaan bij het bodemgebruik in de kommen in latere eeuwen. Vervolgens wordt in hoofdstuk vijf in een aantal deelonderzoeken stilgestaan bij de historisch-topografische ontwikkeling van een vijftal plaatselijke situaties.

Het boek is fraai geïllustreerd, maar voor de rest is de inhoud teleurstellend. De tekst is in hoofdzaak gebaseerd op gegevens uit de literatuur, vermengd met een enkele gedrukte oorkonde of rekening. De eigen bijdrage van de schrijver blijft beperkt tot de analyse van de verkavelingsstructuur en de bestudering van enkele oude kaarten. Opvallend afwezig zijn gegevens over de archeologie en de palynologie van de benedenstroomse delen van het rivierengebied. Er wordt veel overhoop gehaald zonder dat de schrijver tot heldere conclusies komt of kan uitleggen waar het allemaal toe dient. Zo komt hij op pagina 141 tot de conclusie dat de kommen tussen 1050 en 1350 ontgonnen moeten zijn. Naar eigen zeggen een erg onbevredigend resultaat; wij zullen dat niet bestrijden!

Alleen de volhouder zal de kern van het verhaal ontdekken. Hoofdstuk vijf omvat verdienstelijke beschrijvingen van de historisch-topografische structuur van de dorpen Eethen, Babyloniënbroek, Andel, Uitwijk en Wijk en Veen. Kennelijk ligt de kracht van de schrijver in